

MITEN TULEVAISUUTTA TUTKITAAN?

Tulevaisuudentutkimuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään tulevaa kehitystä. Erikoistutkija Vilja Varho kertoo, miten erilaisia tulevaisuuksia ennakoidaan. Tulevaisuudentutkimuksen menetelmistä voi olla iloa myös ympäristökasvatuksen ja -opetuksen toteuttamisessa.

Tulevaisuudentutkimus on poikkitieteellinen, tulevaisuutta tarkasteleva tiedonala, joka tuo esille sitä, mikä on tulevaisuudessa mahdollista, mikä on todennäköistä ja mikä puolestaan toivottavaa. Mutta miten voidaan tutkia sellaista, jota ei ole vielä tapahtunut?

– Käytännössä tulevaisuudentutkimuksessa tutkitaan usein ihmisten ajatuksia siitä, mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Sen perusteella voidaan päätellä jotakin siitä, mikä on mahdollista. Tulevaisuudentutkimus ei yritä ennustaa tulevaisuut-

ta vaan ennakoida sitä, Luonnonvarakeskuksen erikoistutkija, dosentti Vilja Varho kertoo.

– Usein yritetään avartaa näkemystä siitä, mikä on mahdollista. Ihmiselle on tyypillistä ajatella, että asiat pysyvät ennallaan tai että tulevaisuus voi kehittyä vain yhteen suuntaan. Tätä on usein hyödyllistä hieman ravistella.

Tulevaisuudentutkimuksen menetelmät ovat monipuolisia. Tulevaisuuden kehittymistä voidaan mallintaa matemaattisesti. Toisaalta voidaan käyttää erilaisia laadullisia tutkimusmenetelmiä,

kuten tulevaisuustyöpajoja. Varho itse suosii esimerkiksi Delfoi-menetelmää, jossa kerätään erilaisilta asiantuntijoilta näkemyksiä ja kootaan niistä tiivistetty tulevaisuuskuva.

Miten pitkälle tulevaisuutta tutkitaan?

Tutkimuksessa tulevaisuutta pohditaan pitemmällä aikajänteellä kuin vaikkapa muutaman vuoden sisällä. Tällä hetkellä pohditaan usein sitä, millainen maailma on vuonna 2050, mikä mahtuu monen nykyisin elävän ihmisen eliniän piiriin. Myös tätä pitempi aikajänne on mahdollinen.

– Voimme tehdä pitkälle ulottuvia oletuksia, mutta niitä täytyy korjata koko ajan. Emme luule, että tulevaisuus toteutuisi sellaisena kuin nyt kuvitellaan. Tulevaisuuden ennakoiminen auttaa kuitenkin meitä toimimaan sillä tavalla, että toivottu kehityskulku on todennäköisempi, Varho toteaa.

Varho korostaa, että tärkein tulevaisuuden-

tutkimuksen tavoite on löytää keinoja toimia nykyhetkessä. Tutkimus tuottaa mahdollisuuksien kirjoja ja vaihtoehtoisia askeleita, joiden avulla yhteiskunnan päättäjät voivat tehdä ratkaisuja tulevaisuuden suunnasta.

Tulevaisuudentutkimus kestävän kehityksen apuna

Kestävän kehityksen kannalta tulevaisuudentutkimus on tärkeää. Esimerkiksi ilmastonmuutos ja monet muut ympäristökysymykset ovat nimenomaan tulevaisuuden haasteita. Jos pieleen menevät kehityskulut huomataan ajoissa, suuntaa voi yrittää muuttaa.

– Tulevaisuudentutkimus voi auttaa näkemään tulevaisuuden haasteita. Toisaalta se voi myös auttaa visioimaan ratkaisuja näihin haasteisiin, Varho pohtii.

– Voidaan miettiä kaikkia mahdollisia tulevai-

Vilja Varho

suuksia ja valita niistä mielestämme paras. Sen jälkeen sitten peruutetaan taaksepäin ja mietitään, mitä pitää tapahtua tässä välissä, jotta toivottuun tulevaisuuteen päästään.

Mitä lapsen tai nuoren on hyvä ymmärtää tulevaisuudesta?

– Ennen kaikkea olisi tärkeää ymmärtää se, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa. On paljon asioita, jotka jarruttavat muutosta, mutta samanaikaisesti muutos on mahdollinen, Varho toteaa.

– Jos miettii, miten paljon meidän elinaikamme on tapahtunut muutoksia, niin onhan vaikkapa 30 vuoden aikana tapahtunut ihan valtavasti.

Lisäksi Varho korostaa, että tulevaisuutta on mahdollista ennakoida. Tulevaisuus ei tule yllättäen, vaan muutoksista on olemassa merkkejä. Kun näitä osataan ennakoida, voidaan yhteiskunnassa myös toimia siten, että valitaan toisenlaisia vaihtoehtoja.

Työkaluja ympäristökasvatukseen

Vilja Varho suosittelee tutustumaan tulevaisuudentutkimuksen välineisiin osana myös ympäristökasvatusta. Kasvatuksen ja opetuksen käyttöön voisi soveltua esimerkiksi *backcasting*-menetelmä, eräänlainen toivotusta tulevaisuudesta taaksepäin katselu. Tällöin luodaan yhdessä tavoiteltava tulevaisuuskuva vaikkapa vuoteen 2050 ja mietitään sitten, mitä täytyy tapahtua vaikkapa vuosina 2040, 2030 ja 2025, jotta tähän päästäisiin.

Varho kuitenkin muistuttaa, ettei tulevaisuuden pohtimisen tarvitse aina liittyä suuriin, globaaleihin ongelmiin. Yhtä hyvin tulevaisuuskasvatusta voi olla se, että mietitään, miten meidän koulua voisi tulevaisuudessa kehittää.

– Tulevaisuudentutkimuksen menetelmät eivät ole mitään rakettitiedettä, vaan monia niistä voi hyvin soveltaa myös lasten ja nuorten kanssa toimiessa, Varho naurahtaa.

TEKSTI: **Essi Aarnio-Linnanvuori**

Kirjoittaja työskentelee ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen yliopistonlehtorina Tampereen yliopistossa.

Tulevaisuuskuva: Miltä tarkasteltava asia näyttää tulevaisuudessa tietyllä hetkellä.

Skenaario: Kuvaa tulevaisuuskuvan lisäksi polun, miten tulevaisuuskuvaan päädytään.

Backcasting: Toivotusta tulevaisuudesta taaksepäin katselun menetelmä.

